

KINNITATUD
31. märtsi 2010. a
Kohtla-Järve Linnavolikogu
määrusega nr 12

Kohtla-Järve linna
keskkonnahariduse arengukava
aastateks 2010-2015

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Keskkonnahariduse arengukava kestus	4
2. Arengukava seos Kohtla-Järve linna arengukavaga 2007-2016	4
3. Arengukava seos teiste strateegiliste arengudokumentidega	4
4. Arengukava koostamises osalenud asjaomased isikud ja asutused	5
5. Arengukavas kasutatud mõisted	6
6. Kohtla-Järvel pakutava keskkonnahariduse hetkeolukorra kaardistamine	7
7. Probleemide kirjeldus	10
8. Keskkonnahariduse eeldused ja komponendid	13
9. Eesmärgid	14
10. Arengukava põhimõtted	14
11. Kavandatud tegevused	15
12. Arengukava elluviimine	15
13. Arengukava eelarve jagunemine	16
14. Investeeringute kava	17
LISAD	
Lisa 1; Väljavõtted strateegilistest arengudokumentidest	18
Lisa 2; Kohtla-Järve Keskkonnahariduskeskus	21

Sissejuhatus

Nii riiklikul kui ka rahvusvahelisel tasandil on üha enam tähtsustumas keskkonnahariduse edendamine kui üks oluline osa säästva arengu põhimõtete ellurakendamisest meie igapäevaelus. Selle vajaduse taustaks on ülemaailmsed nähtused nagu linnastumine, kliimamuutused, globaliseerumine, virtuaalkeskonna pealetung ning sellega kaasnev inimese süvenev võõrandumine loodusest. Elukeskkonda ohustavatele tendentsidele vastuseisimine ja jätkusuutlike valikute tegemine eeldab vastutustunnet, positiivseid hoiakuid, teadmisi ja laia silmaringi. Seda kõike peakski keskkonnahariduse mõtestatud ja sihipärane edendamine inimestele pakkuma.

Keskkonnahariduse all mõistetakse teadmiste, oskuste, hoiakute ja väärtushinnangute süsteemi, mis võimaldab teadvustada loodus-, sotsiaalse ja kultuurikeskkonna seoseid ning rakendada neid säästva arengu põhimõtete elluviimisel. Keskkonnaharidus kui üks osa säästvat arengut toetavast haridusest peab tuginema majanduse, ühiskonna ja keskkonna arengu integreeritud käsitlusele.

Keskkonnahariduse edendamise üldine eesmärk on parandada kõigi elanike teadlikkust keskkonda puudutavate otsuste ja valikute tegemisel. Eesmärk on saavutada olukord, kus iga elanik väärtustab mitmekesisist keskkonda ja elurikkust, mõistab looduse ja inimtegevuse seoseid ja käitub vastustundlikult.

Kohalikel omavalitsustel on keskkonnahariduse edendamisel oluline roll täita, sest just kohalikul tasandil langetatud otsustel on kõige suurem mõju inimeste igapäevaelule.

Käimasoleva Euroopa Liidu programmiperioodi 2007-2013 jooksul on erinevatel institutsioonidel k.a. kohalikel omavalitsustel võimalik taotleda Elukeskkonna arendamise rakenduskava kaudu struktuuritoetust keskkonnahariduse arendamiseks.

Taotlemise üheks eelduseks on kavandatud keskkonnahariduslike tegevuste seos ja kooskõla valdkondlike arengukavadega ning "Elukeskkonna arendamise rakenduskava" prioriteetse suuna "Säästva keskkonnakasutuse infrastruktuuride ja tugisüsteemide arendamine" meetme "Keskkonnahariduse infrastruktuuri arendamine" määrusega. Samuti peab taotleja enda asjakohane arengudokument piisava põhjalikkusega selgitama, millised on tema poolt kavandatud keskkonnahariduslike tegevuste prioriteedid ja eesmärgid, kuidas püstitatud eesmärkideni jõutakse ning milline on toetuste abil tegutsemise tulemusel saavutatav keskkonnaharidustegevuse arendamise lisandväärtus.

Kohtla-Järve linna keskkonnahariduse arengukava koostamise eesmärgiks on keskkonnahariduse edendamine kohalikul tasandil, samuti keskkonnaharidusliku võrgustikukoostöö planeerimine ja elluviimine koostöös teiste piirkonna omavalitsusüksuste ning huvigruppidega. Käesoleva kavaga soovitakse keskkonnahariduse edendamiseks välja pakkuda konkreetseid tegevusi, kuidas soovitud olukorda saavutada, hinnates ja kavandades ka tegevuste läbiviimiseks vajalike vahendite mahtu ja võimalikke rahastamisallikaid.

1. Keskkonnahariduse arengukava kestus

Kava on koostatud kuueks aastaks (2010 – 2015) arvestusega, et perioodi lõppedes on enamik planeeritud tegevustest juba ellu viidud või rakendamisel. Perioodi lõpus peab olema võimalik hinnata püstitatud eesmärkide mõju ning tegevuste tulemuslikkust ja vajadusel teha eesmärkide püstitamise osas ning uute tegevuste planeerimisel korrektsioone.

2. Arengukava seos Kohtla-Järve linna arengukavaga 2007-2016

Keskkonnateadlikkus ja säästva arengu põhimõtete elluviimine kohalikul tasandil väljendub Kohtla-Järve linna arengukavas 2007-2016 hetkel üsna üldsõnaliselt:

Arengukava elluviimisel tuleb järgida järgmisi põhimõtteid:

säästlikkus – väärtustab tegutsemist, mille eesmärgiks on leida ressursside parim kasutusviis inimestele elamisväärse linnaelu võimaldamisel ning puhta ja turvalise keskkonna säilitamisel, pidades silmas looduskeskkonna maksimaalset iseregulatsiooni;

3.4.1.4. Keskkond

VISIOON VALDKONNAST AASTAKS 2016

Loodusressursside otsene ja kaudne kasutamine toimub säästvamalt Agenda 21 põhimõtete järgi. Üldised eesmärgid on mh keskkonnaseisundi pidev järelvalve, keskkonnasõbralikkuse populariseerimine.

3. Arengukava seos teiste strateegiliste arengudokumentidega

Ilma siinkohal väljavõtteid esitamata¹ on Kohtla-Järve keskkonnahariduse arengukava 2010-2015 koostamisel arvestatud ja taotletud kooskõla alljärgnevate arengudokumentidega:

LKK Ida-Viru regiooni loodushariduse ja loodusteadlikkuse edendamise kava 2008-2011;

Riiklik keskkonnahariduse arengukava eelnõu;

Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030;

Eesti säästva arengu riiklik strateegia "Säästev Eesti 21";

Eesti looduskaitse arengukava aastani 2035;

Eesti Vabariigi keskkonnahariduse kontseptsioon;

Säästvat arengut toetava mitteformaalhariduse edendamise kava Eestis;

Läänemere Agenda 21 säästvat arengut toetava hariduse arendamise kava;

UNECE säästvat arengut toetava hariduse strateegia.

---

¹ Vt. Lisa 1; Väljavõtted strateegilistest arengudokumentidest

4. Arengukava koostamises, täiendamises, elluviimises, hindamises ja aruandluses osalevad asjaomased isikud ja asutused

Olga Golovatsjova, *KJLV hariduse peaspetsialist*
Larissa Leppik, *KJ Ühisgümnaasiumi bioloogiaõpetaja*
Mall Schmidt, *KJ Järve Gümnaasiumi bioloogiaõpetaja*
Ille Kask, *KJ Koolinoorte Loomemaja direktori asetäitja maj.alal*
Marek Press, *konsultant-projektijuht*
Dmitri Dmitrijevi, *Kiviõli linnapea*
Marge Männi, *Püssi linnapea*
Jevgeni Solovjov, *Kohtla-Järve linnapea*
Riina Ivanova, *Kohtla-Järve aselinnapea*
Etti Kagarov, *Kohtla vallavanem*
Katrinn Tamme, *Jõhvi vald, hariduse- ja noorsootöö nõunik*
Antonina Zguro, *TTÜ Virumaa Kolledž*
Krista Piir, *Kohtla-Järve Ühisgümnaasium*
Svetlana Suhhomjatnikova, *KJ Ahtme Gümnaasium*
Valentina Ohhapkina, *KJ Oru Põhikool*
Tatjana Moskovtseva, *KJ Täiskasvanute Gümnaasium*
Niina Tšumel, *KJ Järve Vene Gümnaasium*
Inessa Komarova, *KJ Slaavi Gümnaasium*
Tatjana Derbneva, *KJ Kesklinna Gümnaasium*

5. Arengukavas kasutatavad mõisted²

1. *Huviharidus* - teadmiste, oskuste, vilumuste, väärtuste ja käitumisnormide kogum, mis on omandatud süsteemse juhendatud tegelemise kaudu vaba tahte alusel tasemeõppest, tööalasest koolitusest ja tööst vabal ajal ning mis loob võimalusi isiksuse mitmekülgseks arenguks. Huviharidus omandatakse huvikoolis, mis tegutseb huvikooli seaduse ja huviharidusstandardi alusel ning mille õppekavad on registreeritud vastavalt seadusele. Huviharidust võimaldavad omandada ka füüsilisest isikust ettevõtjad ja eraõiguslikud ning muud juriidilised isikud kui nende korraldatav õpe kestab enam kui 120 tundi või kuus aastat ja õppekavad on registreeritud vastavalt huvikooli seadusele.

2. *Huvikool* - haridusasutus, mis tegutseb noorsootöö valdkonnas ning loob huvihariduse omandamise ja isiksuse mitmekülgse arengu, sealhulgas oma keele ja kultuuri viljelemise võimalused huvihariduse erinevates valdkondades. Õppetöö huvikoolis toimub õppekava alusel ja õppetööd viivad läbi kvalifitseeritud pedagoogid. Huvikoolid jagunevad munitsipaalhuvikoolideks ja erahuvikoolideks.

3. *Huvitegevus* - noorsootöö valdkond - süsteemne juhendatud tegelemine huvialaga vaba tahte alusel tasemeõppest, tööalasest koolitusest ja tööst vabal ajal. Huvitegevusega on võimalik tegeleda nii üldhariduskoolide juures töötavates kui muudes registreerimata õppekavaga huviringides.

Huvitegevust korraldatakse koolide, avatud noortekeskuste, huvialakeskuste, noorteühingute ja mittetulundusühingute kaudu. Huvialaharidus on üldjuhul finantseeritud olulisel määral kohalike omavalitsuste eelarvetest, mis teeb sellest ühe stabiilsema, jätkusuutliku ning pikaajalise traditsiooniga noorsootöö valdkonna.

4. *Keskkonnavaline koostöövõrgustik* – riiklike, erinevate omavalitsuste haldusalas ja kodanikualgatuse korras tegutsevate organisatsioonide, ühenduste või asutuste vabatahtlik koostöövorm, mis loob eeldused koordineeritud keskkonnaharidusalaseks tegevuseks ning huvihariduse ja formaalhariduse toetamiseks riiklikul ja regionaalsel tasemel.

5. *Keskkonnaharidus* – teadmiste, oskuste, hoiakute ja väärtushinnangute süsteem, mis võimaldab teadvustada loodus-, sotsiaalse ja kultuurikeskkonna seoseid ning rakendada neid säästva arengu põhimõtete elluviimisel³.

-*Loodusharidus* – on teadmiste, oskuste, hoiakute ja väärtushinnangute süsteem inimese ja looduse vaheliste suhete teadvustamiseks. Näidatakse, et inimene on osa suurest tervikust, orienteerutakse looduse vahetule kogemisele ja kaitsmise vajaduse selgitamisele. Pannakse alus tunnetuslikule huvike ja austusele looduse vastu ning keskkonnataju kujunemisele.

---

² Allikas: Keskkonnahariduse riikliku arengukava eelnõu.

³ Käesolevas arengukavas on sarnaselt Keskkonnahariduse riikliku arengukava eelnõuga samastatud eestikeelne mõiste "keskkonnaharidus" rahvusvaheliselt väljakujunenud mõistega "säästvat arengut toetav haridus". Terminit "keskkonnaharidus" on eelistatud kui keeleliselt sobivamat ja traditsiooniliselt mõistetavamamat.

-*Säästoat arengut toetav haridus* – on teadmiste, oskuste, hoiakute väärtushinnangute süsteem, mis võimaldab teadvustada looduse, majandus- ja sotsiaal-kultuurilise keskkonna seoseid säästva arengu ideed rõhutades. Kujundatakse elanikkonna kodanikuaktiivsust, motiveeritust, oskusi ise otseselt ja aktiivselt midagi ette võtta elukeskkonna hüvanguks ning parandamiseks.

7. *Keskkonnahariduskeskus* – keskkonnahariduse ja keskkonnainfo vahendamise tegevus asutus või organisatsioon, mis pakub avalikkusele mõeldud loodus- ja keskkonnateemalisi programme ning keskkonnainfo jagamist selleks kohaldatud ruumides ja/või vabas looduses. Keskkonnahariduskeskus võib pakkuda ka keskkonnaalast huviharidust ja –tegevust.

8. *Keskkonnahariduslik programm* – keskkonnahariduskeskuses keskkonnahariduse kujundamiseks kasutatav kindla mahu, sisu ja meetodikaga õpe.

9. *Noorsootöö* - noortele tingimuste loomine arendavaks tegevuseks, mis võimaldab neil vaba tahte alusel perekonna-, tasemekoolituse- ja tööväliselt tegutseda. Noorsootöö sisuks on noorte sotsiaal-, kultuuri- ja tervisekasvatuse, mis soodustab noorte vaimset ja füüsilist arengut.

10. *Struktuuritoetus* – riigi poolt antav rahaline abi, mida kaasrahastatakse Euroopa Liidu struktuurifondidest.

11. *Säästev areng* – keskkonna-alaselt jätkusuutlik, majanduslikult ja sotsiaalselt elujõuline areng, mis tugineb pikaajaliselt elujõulistele ökosüsteemidele. Säästva arengu peamiseks väljakutseteks on kliimamuutused, keskkonnasõbralik energiatootmine, jätkusuutlik transport, tootmine ja tarbimine, loodushoid ja loodusressursside kasutamine, tervis, sotsiaalne kaasatus, demograafia ja migratsioon. Säästva arengu saavutamise üheks olulisemaks vahendiks on haridus ja koolitus.

12. *Täiskasvanute koolitus* – taseme-, tööalane ja vabahariduslik koolitus täiskasvanute koolituse seaduse tähenduses.

6. Kohtla-Järvel pakutava keskkonnahariduse hetkeolukorra kaardistamine

Üldine taust

Ida-Virumaa on kõige linnastunum maakond Eestis – ca 95% inimestest elab linnades ja töölisasulates. Vaid väga väikesel osal maakonna elanikest on säilinud vahetu kokkupuude loodusega. Maakonna õpilastest ligi 80% (s.o. 40% kogu Eesti venekeelsest õpilaskonnast) õpib vene õppekeelega koolides. Rakenduslikud uuringud on näidanud ligi 50%list erinevust keskkonnateadlikkuse ja -käitumise osas kahe rahvuse vahel venekeelse elanikkonna kahjuks (Kiisel 2002). Eeltoodu aitab mõista miks Kohtla-Järve piirkonna keskkonnahariduse hetkeolukord erineb võrreldes muude Eesti regioonide ja piirkondadega.

Arvestades Ida-Virumaa piirkonna tööstuslikku tausta, linnastumise kõrget taset ja venekeelse elanikkonna suurt osakaalu võib öelda, et keskkonnahariduse edendamine praegustes tingimustes nõuab asjaomaste ringkondade poolt tõsist jõupingutust ning head koordineerimisoskust.

Hariduskorraldus

Kohtla-Järvel asub 3 põhikooli ja 8 gümnaasiumi (*koos erakooli ja täiskasvanute gümnaasiumiga*). Seisuga 14.09.2009.a. alustas Kohtla-Järve üldhariduskoolides õpinguid 4100 õpilast (neist ca 20 % eesti ja 80 % vene õppekeeleaga koolides). 96 %-l koolides töötavatest pedagoogidest on kõrgharidus. Lisaks nimetatud üldhariduskoolidele on linnas olemas ka kool hariduslike erivajadustega lastele. Koolide teenistuses on logopeedid, psühholoogid, sotsiaaltöötajad, linnavalitsuse sotsiaalteenistuse haridusteenistus kui organiseeriv, koordineeriv ja nõustav üksus. Üldhariduskoolile pakub tuge alushariduse ja huvikoolide võrk. Linnavalitsuse hallatavate asutustena tegutsevad linnas kaks kunstikooli, Koolinoorte Loomemaja, Noortekeskus ja noortelaager ning 15 lasteaeda. Infotehnoloogia areng on koolides rahuldaval tasemel. Koolimuuseumide ja raamatukogude olemasolu pakub võimalusi nii enesearendamiseks kui ka koostööks. Õpilastele on loodud piisavad sportimisvõimalused.

Kutse- ja kõrghariduse pakkujatena tegutsevad Kohtla-Järve piirkonnas Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus, Tallinna Tervishoiu Kõrgkooli Kohtla-Järve osakond ning Tallinna Tehnikaülikooli Virumaa Kolledž.

Projektipõhiselt tegelevad kursuste ja seminaride korraldamisega mitmed kolmanda sektori organisatsioonid näiteks Avatud Hariduse Liidu Kohtla-Järve õppekeskus, MTÜ Allium ja MTÜ Töötute Adaptionikeskus pakuvad erinevaid programme alates kodanikuharidusest, tervisekaitsest kuni konkreetsete ümberõppeprogrammideni.

Keskkonnahariduse pakkumine Kohtla-Järvel

Keskkonnahariduslike projektidega tegeldakse üldhariduskoolide juures tegutsevates ringides. 2009. aastal eraldati linna haridusasutustele projektitoetustena üle 108000 krooni erinevatest fondidest keskkonnateadlikkuse suurendamiseks. Rahastajate hulgas olid SA Archimedes, Taani Saatkond Eestis, Ida-Virumaa Maavalitsus, SA Ida-Virumaa Ettevõtluskeskus jt. Projektide kaasfinantseerijaks on olnud Kohtla-Järve Linnavalitsus. Peale selle toimuvad koolidesisesed üritused, mis on suunatud keskkonnateadlikkuse suurendamisele. Osades koolides töötavad mini-loomaaiad (Ahtme ja Tammiku Gümnaasium), kus õpilased saavad loomade eest hoolitseda ja neid jälgida. Iga aasta osalevad Kohtla-Järve lasteaedade ja koolide lapsed ja õpetajad üleriigilises "Ökokratt" projektis. 2009. a osales Ökokrati projektitegevustes ja konkurssidel üle 400 lapse 4 koolist ja 5 lasteaiast.

Kohtla-Järve linna õpilaste mitteformaalse keskkonnahariduse edendamisega tegeleb ühendus TÜ Teadusliku uurimise ökoloogiline noorteklubi "Gelok", kes suunab noori keskkonnateemade uurimise juurde ning viib läbi vastavateemalisi projekte.

Üldhariduskoolide õpilased on osalenud RMK Kauksi loodusmaja ja Keskkonnaameti lisaku looduskeskuse poolt korraldatud üritustel ja projektides s.h. spetsiaalselt väljatöötatud õuesõppeprogrammides.

Linnavalitsuse poolt käivitatud Kohtla-Järve linnapargi väljaarendamise projekt hõlmab endas ka keskkonnahariduseks sobiva infrastruktuuri väljaarendamist.

Kohtla-Järve Koolinoorte Loomemaja

Keskkonnahariduslike programmidega on tegeletud ja tegeletakse ka tänapäeval Kohtla-Järve Koolinoorte Loomemajas. Oma tegevuse algusaastatest (50-ndate keskpaik) kuni kaheksakümnendate keskpaigani tegutses tollase nimega pioneeridemajas:

- naturalistide ring, mille ruumides olid olemas ka väikeloomad ja akvaariumid kaladega;
- osavate käte ring, mille lapsed käisid koos juhendajatega regulaarselt looduses otsimas huvitavaid oksid, kive, taimi jmt, millest ringis käsitöötaieseid valmistada. Loodusmatkade käigus tegeleti süstemaatiliselt loodusuuringutega ja omandati teadmisi loodusest.
- lillekasvatajate ring, kus kasvatati taimi ja lilli, omandati teadmisi toataimede kasvatamise kohta ning hoolitseti hoones spetsiaalselt sisustatud ruumis toataimede eest. Suvehooajal toimus sarnane tegevus välitingimustes, kus peenardel hooldati omakasvatatud taimi ja lilli.

Tänapäeval töötab Loomemajas laialdaste kogemustega atesteeritud retkejuht ja loodusgiid, Gradislava Jušmanova, kes on osalenud mitmete keskkonnahariduslike programmide väljatöötamisel. Ta juhendab alates 1987.aastast Loomemaja matkaringi ning samuti intellektuaalsete mängude klubi "Erudiit". Matkal käiakse palju ja erinevatel radadel. Iga projekti osa - kas uurimisretk, terviseretk, õpperada - lõpeb kindlalt tegevusega (viktoriin, mälumäng, joonistuskonkurss jne). Peale seda toimuvad arutelud, kus on võimalik hinnata tegevuste tulemuslikkust ning teha ettepanekuid uute tegevuste läbiviimise osas.

Viimaste aastate suuremad projektid, milles on osalenud peale matkaringi õpilaste ka "Erudiidi" liikmed, lastekodu lapsed, loomemaja ringide õpilased:

1. Loodusalane laager "Meie - üks osa loodusest, suhtume temasse säästlikult" - I etapp (kevad 2005) toimus Kurtna maastikukaitsealal, rahastas KIK, osalejaid 72. Laagri käigus koristati maastikukaitseala prügist.
2. "Meie - üks osa loodusest, suhtume temasse säästlikult" - II etapp (kevad 2006) toimus Kohtla-Nõmme maastikukaitsealal, rahastas KIK, osalejaid 42, viimasel päeval toimus mändide istutamine Aidu karjääri maadele.
3. "Elame tervetena" (mai ja september 2005), toimus 2 retke Selisoo ja Kauksi matkaradadel, rahastas Ida-Viru maakonna uimastiennetusnõukogu, osalejaid 75
4. "Elame tervetena" - (mai ja september 2006), toimus 2 retke Sinimäe ja Purtse matka- ja ajalooradadel, rahastas Ida-Viru UEN, osalejaid 70.
5. "Tervisepäevad looduses" (veebr. ja märts 2008) 2 tervisepäeva Pannjärvel.
6. "Tervisepäevad looduses" (aprill ja mai 2008) 2 matka Kurtna järvestiku maastikukaitsealal. Kahte viimast projekti rahastas Tervise Arengu Instituut ja osalejaid oli kokku 104.

7. Loodusalane laager "Looduse saladusi avastamas" I etapp (juuni 2006) toimus Kauksis, rahastas KIK, osalejaid 23.
8. "Looduse saladusi avastamas" II etapp (juuni 2007) toimus Kauksi Looduskeskuses, rahastas KIK, osalejaid 23.
9. "Looduse saladusi avastamas" III etapp (juuni 2008) toimus Kiidjärve looduskeskuses, rahastas KIK, osalejaid 25.
10. "Looduse saladusi avastamas" IV etapp (juuni 2009) toimus Mändjala Looduskeskuses, rahastas KIK, osalejaid 25.

7. Probleemide kirjeldus

Linna arengukava SWOT-analüüsis välja toodud haridussüsteemi üldised nõrkused, mis osaliselt puudutavad ka linnas pakutava keskkonnahariduse mahtu ja kvaliteeti, on järgnevad:

- Haridussüsteemi eelarve ei kata tegelikke vajadusi, eriti remondi, õppevahendite, inventari, raamatute, õpilasürituste puhul.
- Vähene rahvusvaheline koostöö; tegevõpetaja ei jõua end kurssi viia muutuste ja uute suundumustega.
- Eestikeelsete aineõpetajate puudus.
- Ebapiisav õpetajate koolituse planeerimine ja koolitusel saadud teadmiste rakendamine töös.
- Liigne ainekesksus, vähene õpilaskesksus.
- Koolidevaheline nõrk koostöö.
- Kutsehariduse, kõrghariduse ja üldhariduse nõrk koostöö.

Võrgustiku "Ettevõtlik kool" strateegia ja tegevuskava 2009-2025 koostamise raames 2009. a kevadel Ida-Virumaa haridusametuses läbi viidud uuring toob mh välja järgmised vajakajäämised: seosed ainete vahel on nõrgad; õpetajatel on vähe oskusi ja tahtmist kasutada aktiivõppemeetodeid. LKK Ida-Viru regiooni loodushariduse ja loodusteadlikkuse edendamise kava 2007 – 2011 toob välja, et: "enamuse praktilist loodus- ja keskkonnaharidust pakkuvatest asutustest ja organisatsioonidest viitavad tegevust piiravate teguritena juhendajate, rahaliste vahendite ja õppevahendite puudusele".

Küsimustike ja intervjudega välja toodud probleemide kirjeldus

Jaauanuaris 2009 viidi linnavalitsuse tellimusel Kohtla-Järvel läbi uuring, mille käigus kaardistati linna üldhariduskoolides pakutava keskkonnahariduse ning säästvat arengut toetava hariduse hetkeseis, probleemid, võimalused ja tulevikuväljavaated. Küsitluste ja intervjudega kogutud informatsiooni analüüsidest tõdeti, et erialase kvalifikatsiooniga õpetajaid, kes oleksid võimelised säästva arengu põhimõtteid oma ainetundides süstemaatiliselt tutvustama, on koolides ebapiisavalt ning et seosed ainete vahel on nõrgad.

Samuti on suureks probleemiks säästvat arengut toetava hariduse (s.h. loodus- ja keskkonnahariduse) meetoodiliste õppevahendite nappus. Probleem on tõsisem just vene õppekeele koolides, kuna mujal Eestis väljatöötatud õppematerjalid on

valdavalt eestikeelsed ning nende kasutamine vene õppekeelega koolides on seetõttu raskendatud.

Kaadri-nappus – vähe on kakskeelseid kõrgharidusega õpetajaid ja juhendajaid. Keskkonnaharidust andvatele õpetajatele ja juhendajatele suunatud täiendkoolitus (kursused, seminarid, õppepäevad) viiakse läbi enamuses eesti keeles. Vene õppekeelega koolide õpetajate ebapiisava eesti keele oskuse tõttu on raskendatud õpetajate koolitustest osavõtt või jääb soovitud madalamaks õpetajakoolituste tulemuslikkus.

Arvestades piirkonna tööstuslikku tausta, kõrget linnastumise taset ning linna- ja looduskeskkonna eripära, tuleks enam tähelepanu pöörata kohalikule elanikkonnale spetsiaalselt väljatöötatud meetodiliste õppematerjalide koostamisele ja tootmisele. Praegu on selliseid meetodilisi õppematerjale selgelt ebapiisavalt.

Transpordikulu – koolitundide käigus ei ole võimalik õpetada praktilist loodustunnetust ning looduses käitumise oskust, mille tõttu lapsed ja noored võõranduvad loodusest. Puudu on kindel programm ja toetuste süsteem selleks, et korraldada väljasõite, laagreid ja õuesõpet.

Sobivate ruumide nappus – olemasolevad koolid ja hariduskeskused on pidevalt koormatud, seal ei ole võimalik leida piisavalt ruumi uute keskkonnaharidusklasside statsionaarseks sisustamiseks. Isegi kui ruumid leitakse, ei ole majanduslikult otstarbekas keskkonnaharidusklasside ehitamine ja sisustamine iga suurema haridusasutuse juurde. Eelistada tuleks spetsiaalsisustusega keskkonnahariduskeskuse rist- ja ühiskasutamist erinevate huvigruppide poolt, mis tagaks keskkonnahariduslikule tegevusele suurema mõju ühiskonnas tervikuna.

Kuigi eelpool esiletoodud probleeme teadvustatakse ja nende lahendamiseks linna tasandil jõudumööda tegeletakse, siis võib väita, et enamuse keskkonnahariduse praegustest probleemidest on seotud **keskkonnaharidusliku tegevuse projektipõhise rahastamisega.**

Projektipõhine rahastamine ei ole suutnud:

- kindlustada keskkonnahariduslike tegevuste plaanipärasust ja jätkusuutlikkust;
- varustada keskkonnaharidust andvaid koole ja keskusi piisava hulga meetodiliste õppematerjalidega;
- tagada õpetajatele-juhendajatele kindlat ja motiveerivat töötasu (mis looks eeldused ka noorte juhendajate pealekasvuks);
- luua kõigi huvigruppide vajadusi arvestavat avatud, kvaliteetset ja püsivat keskkonnahariduslikku õppesüsteemi.

Küsitluste ja intervjuudega kogutud informatsioonist kokkuvõtteid tehes võib (peale projektipõhise rahastamise) teise peamise probleeme tekitava asjolina välja tuua **keskkonnahariduslike tegevusi koordineeriva struktuuriüksuse puudumise kohalikul tasandil.** Levinud on arusaamine, et: "*tehakse küll, aga teisi sellest ei teavitata*".

Probleemide kokkuvõte

Kohtla-Järve keskkonnahariduse hetkeolukorra ülevaate kokkuvõtteks võib märkida järgmist:

- Kohtla-Järvel elab 45 000 inimest, linnas tegutsevas kolmes (3) põhikoolis ja kaheksas (8) gümnaasiumis õpib 4100 õpilast . Koos teiste linnas tegutsevate haridusasutustega (kutseõpe, täiend- ja ümberõpe, kõrgharidus, alusharidus) on erinevatesse õppevormidesse kaasatud ca 8000 inimest. Spetsiaalselt keskkonnahariduse andmiseks loodud või kohandatud asutusi hetkel linnas ei tegutse. Keskkonnahariduse andmine toimub enamuses projektipõhiselt ning on hetkel alarahastatud. Puudu on nii sobivatest õpetajatest, meetoodilistest õppematerjalidest kui ka keskkonnahariduse andmiseks sisustatud-kohandatud õpperuumidest. Arvestades linnas elavate inimeste hulka (45 000 in) võib tõdeda, et keskkonnahariduslikesse tegevustesse on praegu kaasatud põhjendamatult väike arv inimesi. Selleks, et seda arvu tõsta peab keskkonnahariduse pakkumine olema mitmekesisem ning arvestama eri sihtgruppide huvide, võimete ja suutlikkusega.
- Enamus keskkonnahariduslikke tegevusi (loodusingid, matkad, ekskursioonid, õuesõpe jms) rahastatakse suures osas erinevate projektitoetuste kaudu. Projektipõhise tegevuse ja rahastamise tõttu on keskkonnaharidust andvate organisatsioonide suutlikkus täna väike ning nende tegevus koordineerimata.

8. Keskkonnahariduse eeldused ja komponendid⁴

Keskkonnahariduse komponentideks on loodus-, kultuuri- ja sotsiaalse keskkonna alased teadmised, oskused ja väärtused. Keskkonnahariduse kujunemise eeldusteks on üldoskused ja omadused. Eeldused moodustavad komponentide taustsüsteemi.

Keskkonnaharidus on kompleksne ning moodustub erinevate valdkondade teadmistest, oskustest ja väärtushinnangutest. Loodus-, sotsiaalse ja kultuurikeskkonna kohta omandatavad teadmised ja oskused võimaldavad kujuneda elu kvaliteeti säilitavatel või tõstvatel väärtushinnangutel ja käitumisviisidel. Elurikkuse, loodusnähtuste, maastikulise mitmekesisuse, geograafiliste ja geoloogiliste seaduspärasuste ja looduses valitsevate seoste tundmine viib arusaamale loodushoiu vajalikkusest. Teadmised loodus- ja keskkonnanahoiu ja tervisliku eluviisi põhimõtetest ning nende rakendamise kohta kujundavad keskkonnateadliku käitumise ning loodust ja inimesi säästvad keskkonnakorralduslikud, keskkonnakasutuslikud ja igapäevaotsused. Keskkonnaprobleemide ja nende lahendus- või leevendusviiside ning keskkonnakorralduse ja säästvamate keskkonnakasutuse viiside tundmine aitab vältida keskkonnaprobleemide süvenemist ning suurendab inimeste vastutustunnet ressursside kasutamisel. Sotsiaalse keskkonna, sh majanduskeskkonna reeglite ja seaduspärasuste tundmine säästab inimeste tervist ning aitab leevendada intensiivsest majandustegevusest tulenevaid ohte keskkonnale ning inimeste elukvaliteedile. Oskus mõjutada otsustusprotsesse võimaldab suunata ühiskonna arengut keskkonnahoidlikumas suunas. Kultuurikeskkonna arengu ja seaduspärasuste tundmine loob aluse teiste keskkonnavaldkondade kohta olemasolevate teadmiste rakendamiseks meie kultuuriruumis heaks kiidetud viisil ning aitab säilitada kultuurikeskkonna eripära austades kultuuride mitmekesisust.

Selleks, et keskkonnaharidus saaks välja kujuneda, on tarvis mitmeid üldhariduslikke eeldusi:

- Koostööoskus tagab efektiivsemad ja kokkulepetel põhinevad otsused;
- Otsustusvõime alusel saab sekkuda probleemide lahendamisse;
- Vastutustunne seab ühiskonna heaolukõrgemaks indiviidi omast;
- Kriitiline (analüüsiv) mõtlemine, võimaldab kaaluda enne otsuse tegemist selle igakülgset mõju;
- Oskus teavet leida, töödelda ja hinnata tagab põhjendatud otsused;
- Huvi looduse ja keskkonna vastu võimaldab väärtustada looduse mitmekesisust, sh elurikkust ja ühiskonna ajalugu ja kultuuri, näha probleeme ning otsida neile lahendusvõimalusi;
- Probleemide lahendamise oskusel põhineb inimeste heaolu ühiskonnas;
- Arusaam, et inimene on osa loodusest, loob eeldused ressursside raiskamise vältimiseks ning jätkusuutlikuks arenguks.

---

⁴ Allikas: Keskkonnahariduse riikliku arengukava eelnõu.

9. Eesmärgid

Kava koostamise eesmärk

Kohtla-Järve linna keskkonnahariduse arengukava koostamise eesmärgiks on keskkonnahariduse edendamine kohalikul tasandil, samuti keskkonnaharidusliku võrgustikukoostöö planeerimine ja elluviimine koostöös teiste piirkonna omavalitsusüksuste ning huvigruppidega.

Keskkonnahariduse edendamise eesmärgid Kohtla-Järve linnas

- a) Keskkonnaharidus on linnas väärtustatud, selle tegevusi ja rõhuasetusi täiendatakse ja muudetakse plaanipäraselt vastavalt tegelikule vajadusele;
- b) Keskkonnaharidus on kõigile sihtgruppidele kättesaadav, selle sisu ja maht arvestab eri sihtgruppide huvide, võimete ja suutlikkusega;
- c) Keskkonnahariduse andmiseks vajalik materiaalne baas (koos meetoodiliste õppematerjalidega) on välja arendatud ning seda kasutatakse regulaarselt ja eesmärgipäraselt;
- d) Keskkonnahariduse õpetajatele ja spetsialistidele on tagatud piisavad võimalused enesearendamiseks ning täiendkoolitusteks.

10. Arengukava põhimõtted

1. Tegevuste koordineerimine ja koostöö

- 1.1 Keskkonnahariduslikke tegevusi tuleb linna tasandil koordineerida.
- 1.2 Linna keskkonnahariduslikke tegevusi koordineerivaks üksuseks on loodav Kohtla-Järve Keskkonnahariduskeskus.
- 1.3 Linna keskkonnahariduse arengukavaga ette nähtud vahendid peavad võimaluse korral toetama:
  - 1.3.1 avaliku-, era- ja kolmanda sektori koostööd;
  - 1.3.2 riigiasutuste ja linna vahelist koostööd;
  - 1.3.3 piirkonna omavalitsusüksuste vahelist koostööd.
- 1.4 Linn väärtustab ja soodustab rahvusvahelisi koostööprojekte keskkonnahariduse valdkonnas. Prioriteetsel kohal on keskkonnahariduse õpetajate ja spetsialistide osalemine rahvusvahelistes koostööprojektides.

2. Tegevuste jagunemine

- 2.1 Lastele ja noortele suunatud keskkonnahariduslikud põhitegevused viiakse ellu üldhariduskoolide riiklike õppekavade kohustuslike läbivate teemade "Keskkond ja jätkusuutlik areng" kohaselt⁵.

---

⁵ Keskkonnahariduse arengukava põhimõtted saab seostada uue põhikooli ja gümnaasiumi õppekavadega (vastu võetud 14.01.2010), kus läbivaks teemaks on keskkond ja jätkusuutlik areng <http://www.hm.ee/index.php?0511304>, <http://www.hm.ee/index.php?0511305> ja tähtsustatakse õuesõpet ja projektitegevust. Rohkem infot saab siit: <https://www.oppekava.ee/>
Katkend põhikooli ja gümnaasiumi õppekavadest: Gümnaasium; Paragrahv 10;

(3) Kohustuslikud läbivad teemad on:

2) keskkond ja jätkusuutlik areng – taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele (*sama sõnastus ka põhikoolis*).

2.2 Mitteformaalne keskkonnahariduslik tegevus toimub põhiliselt üldhariduskoolide õppekava toetavate tegevuste, elukestva õppe ja huvihariduse vormis, millele lisanduvad erinevad keskkonnahariduslikud projektitegevused.

2.3 Keskkonnahariduslike tegevuste sihtrühmana on prioriteetsel kohal üldhariduskoolide õpilased ja lasteaialapsed.

2.4 Täiskasvanutele suunatud keskkonnahariduslike tegevuste toetamiseks ja mitmekesistamiseks tuleb senisest enam koostööd teha mittetulundus-organisatsioonide, kutse- ja kõrgharidusasutuste ning erasektoriga.

3. Looduse praktilise tundmise õpetamine ning säästva mõtteviisi propageerimine

3.1 Selleks, et peatada inimeste üha süvenevat võõrandumist loodusest, samuti selleks, et tekitada huvi loodusainete ja loodusteaduste vastu, tuleb edendada looduse praktilise tundmise õpetamist eelkõige laste ja noorte seas.

3.2 Linna infrastruktuuri kavandamisel, rajamisel ja ümberkujundamisel näha ette võimalused keskkonnahariduslike tegevuste läbiviimiseks avatud õpikeskkonnas (õpperajad, õuesõpe).

3.3 Keskkonnateadlikkust edendavad ettevõtmised peavad toetama elanikkonna kodanikuaktiivsust ja motiveeritust teha igapäevaelus keskkonnasäästlikke otsuseid.

11. Kavandatavad tegevused

Arengukavas sätestatud meetme tegevuste planeerimiseks ja elluviimiseks tuleb koostada Tegevuskava. Esialgne tegevuskava koostatakse 01. oktoobriks 2010 ning arutatakse läbi asjaomaste isikute ja asutustega. Tegevuskava koostamisel lähtuda järgmisest ülesehitusest:

1. Meede
2. Tegevus
3. Vastutaja
4. Meetme kulud
5. Finantsvahendite allikad
6. Soovitud tulemuste lühikirjeldus
7. Tulemusnäitajate väärtused

Käesoleva arengukava koostamisel läbiviidud ümarlaudade ja küsitluste tulemusel jäid kõlama järgmised ideed ja ettepanekud mida tuleb arvesse võtta konkreetse tegevuskava koostamisel:

- Keskkonnateadlikkuse suurendamine läbi haridusasutuste koostöövõimaluste laiendamise (lasteaiaid – koolid – kutse- ja kõrgharidusasutused);
- Keskkonnahariduse ideede edendamiseks seotud projektide arvu suurendamine (kui on olemas vastav baas ja vastavad kaadrid, siis on rohkem võimalusi mitmekesistada projektitegevust);
- Hariduslike erivajadustega laste õppimisvõimaluste toetamine (s.h. andekate laste arendamine);
- Konverentside (ülelinnaliste, regionaalsete, vabariiklike, rahvusvaheliste), seminaride ja ürituste korraldamine uue loodava keskkonnahariduskeskuse baasil;
- Koostöövõimaluste arendamine TÜ Teaduskooli jt institutsioonidega;
- Koostöövõimaluste loomine linna suurimate keemiaettevõtetega (Nitrofert, Viru Keemia Grupp, Velsicol / Genovique Specialties AS jne);

- Põlevkivimuuseumi lülitamine koostöövõrgustikku;
- Laiema avalikkuse informeerimine keskkonnahariduse võimalustest ja keskkonnakaitsest loodava keskkonnahariduskeskuse kodulehe kaudu (ekspositsioonid, planeeritavad ja toimunud üritused, infomaterjalid jne);
- Täiskasvanuhariduse võimaluste loomine (nt pensionäride päevakeskustes on aktiivsed eakad, kes hea meelega osalevad linna kultuuri- ja haridusega seotud üritustes).

12. Arengukava elluviimine

Arengukava meetmed ja arengukava eelarve jagunemine meetmete lõikes 2010 – 2015

		<i>Meetme eelarve maht kr</i>
Meede 1	Elanikkonna keskkonnateadlikkuse tõstmine	3 000 000
Meede 2	Üldhariduskoolide õppekava toetavad tegevused keskkonnahariduse valdkonnas	3 300 000
Meede 3	Huvikoolide ja mittetulundussektori (kodanikuühenduste) keskkonnahariduslike tegevuste edendamine	8 000 000
Meede 4	Keskkonnahariduse õpetajate ja juhendajate täiendkoolituse ja enesearendamise toetamine	2 300 000

13. Arengukava eelarve jagunemine: põhitegevused, investeeringud, projektid 2010 - 2015

Arengukava eelarve	16 600 000 krooni
Keskkonnahariduse põhitegevused	4 640 000 krooni
Investeeringud	9 640 000 krooni
Linnaeelarvest rahastatavad projektid	2 320 000 krooni

Arengukava eelarve jagunemine aastate 2010-2015 lõikes.

Arengukava eelarve aastate lõikes (tuhandetes kroonides)						
2010	2011	2012	2013	2014	2015	KOKKU
600 000	3 000 000	5 500 000	2 000 000	2 500 000	3 000 000	16 600 000

14. Investeeringute kava

Investeeringutega tagatakse keskkonnahariduskeskuse ehitus ja renoveerimine, ekspositsiooni koostamine, õppevahendite valmistamine ja soetamine, linnapargi õuesõppe infrastruktuuri rajamine ning keskkonnainfo teabepunkti ehitus ja sisustamine. Investeeringute kavas on arvesse võetud ainult linnaelarvest finantseeritavaid tegevusi ja mitte täiendavaid rahastamisallikaid (EL, fondid, erasektor).

Linna keskkonnahariduse arengukava investeeringute kava.

Jrk nr	Tegevus	Valmimisaasta	Kogueelarve	Vastutaja
1.	Keskkonnahariduskeskuse ehitus-renoveerimine ja sisustamine	2012	7 000 000	LV
2.	Metoodiliste õppevahendite valmistamine ja soetamine	jooksvalt	1 300 000	KHK
3.	Õuesõppe infrastruktuur Linnapargis	2013	1 300 000	LV
4.	Keskkonnainfo teabepunkti ehitus- ja sisustamine	2013	40 000	LV
		KOKKU	9 640 000	

LISA 1;

Väljavõtted seonduvatest arengukavadest ja strateegiatest

□

Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala arengukava "Tark ja tegus rahvas" 2009-2012

Eesmärk: Õpe on kõrgetasemeline ning igapäevaelus on võrdsed võimalused võimete- ja huvikohaseks elukestvaks õppeks

Meede 1.1. Võrdväärsete võimaluste loomine võimete- ja huvidekohase ning kvaliteetse üldhariduse omandamiseks; Toetatakse keskkonnahariduse populariseerimist ning keskkonna- ja loodushariduskeskuste rakendamist õppetöös. Tulemus: Põhikooli ja gümnaasiumi tasemel loodus-, täppis- ja tehnika/ tehnoloogiavaldkonna õppesuundade väljaarendamine ja säästva arengu põhimõtete juurutamine.

Meede 1.3. Täiskasvanud õppijaid kaasavaks ja motiveerivaks elukestvaks õppeks võimaluste loomine.

1.3.1. Luuakse tingimused täiskasvanud õppijaid kaasavaks ja motiveerivaks elukestvaks õppeks.; Täiskasvanute koolituse kvaliteedi ja asjakohasuse parandamine, sh koolitajate koolitus, õppekavade arendus, tööalase koolituse tellimuse esitamise meetodika väljatöötamine.

Teadmispõhine Eesti 2007-2013

Meede 1. Inimkapitali arendamine

1.1. Töötatakse välja ja viiakse ellu meetmete kompleks põhikoolis ja gümnaasiumis, et äratada õpilastes sügavat huvi teaduse ja tehnoloogia vastu.

1.2. Populariseeritakse ühiskonnas teadust, teadusharidust ja innovatsiooni ning propageeritakse teaduslikku maailmavaadet ja eetilisi põhiväärtusi.

Üldharidussüsteemi arengukava 2007-2013

Eesmärk 2.

Üldhariduskooli lõpetaja on omandanud Eesti kultuuriga seotud, maailmakultuure tundva, kaasaja teaduse ja tehnoloogia arengutel põhineva rahvusvaheliselt konkurentsivõimelise hariduse.

Alaesmärk 2.1 Riiklikud õppekavad ning kooli õppe- ja kasvatustegevus vastavad õpilaste ning ühiskonna muutuvatele haridusvajadustele.

Alaesmärk 2.2 Õppeasutustes töötavad hästi tasustatud, motiveeritud ja professionaalsed pedagoogid.

Noorsootöö strateegia 2006-2013

2.2 Noortepoliitika toimevaldkonnad

Keskkonna valdkond hõlmab tegevusi, mis on suunatud noorte keskkonnateadlikkuse tõstmisele ning säästva ja jätkusuutliku arengu põhimõtete omandamisele. Eesti keskkonnapoliitika näeb ette Eestile ajalooliselt omase keskkonnahoidliku looduskasutuse ja seda tagava elu- ning kultuurikeskkonna taastamise ja säilitamise, loodusvarade säästva kasutamise, elustiku ja maastiku mitmekesisuse säilitamise.

E-õppe arengukava üldhariduses 2006-2009 „Õppiv Tiiger“

4. Eesmärgid

Konkreetsemad eesmärgid e-õppe arendamisel Eesti koolides aastatel 2006–2009 on järgmised:

- arendada välja veebipõhised eestikeelsed õpiahaldussüsteemid ja muuta need koos digitaalsete õppematerjalidega koolidele kättesaadavaks õpiobjektide aida ja vahendusplatvormi kaudu;
- tagada kõigile õpilastele ja õpetajatele e-õppeks vajalikud pädevused;
- muuta e-õpe koolide igapäevase õppekorralduse, õppekavade ja õpetajakoolituse loomulikuks osaks ning vajaliku IKT infrastruktuuri taseme kriteeriumide aluseks.

Eesti õpetajahariduse strateegia 2008-2013

3. eesmärk

Õpetaja kutsealane areng ja selle toetamine on süsteemne ja järjepidev

- Õpetaja osaleb täiendõppes, mille sisu toetab tema professionaalse ja isiksusliku arengu vajadusi ning arvestab haridusuuenduste ja kooli arenguvajadustega.

4. eesmärk

Õpetaja on aktiivne kogukonna (kolleegid, aineliidud, kutseliidud) liige ja panustab õpetajahariduse valdkonna arendamisse.

UNESCO programm Haridus Kõigile Eesti tegevuskava

EESMÄRK 3; Kindlustada, et kõikidel noortel ja täiskasvanutel oleksid võrdsed võimalused omandada õpi- ja sotsiaalseid oskusi sobivate õppekavade alusel.

3.1. Eesti eesmärgid; Piisavad õpioskused ning üldisem valmisolek eluks vastavalt õpilaste võimetele ja huvidele. Valikuvõimaluste paljususe, õpetamissüsteemide mitmekesisuse ja kodanikualgatuse areng.

- õpetamise meetodite kaasajastamine ja variatiivsuse suurendamine.

Piirkondlik(ud) arengukavad

Kohtla-Järve linna arengukava 2007-2016 www.kjlv.ee/documents/arengukava2007.doc

3.9.2. Eesmärgid põhihariduse ja üldkeskhariduse korraldamisel aastatel 2007-2016

1. eesmärk; Hariduse kvaliteedi tagamine.
2. eesmärk; Avatud haridussüsteemi loomine.
3. eesmärk; Heal tasemel pedagoogide kaadri hoidmine ning täienduskoolituse tähtsustamine.
4. eesmärk; Infotehnoloogia ulatuslikum rakendamine koolides.
7. eesmärk; Integratsiooniprotsesside edendamine.

Tegevused

2. Kohtla-Järve põhikoolid ja gümnaasiumid peavad olema avatud uutele ideedele ja meetoditele, mis leiavad kajastamist riigi tasandil kujundatavas haridusstrateegias ning koolide arengukavades.
5. Täienduskoolituse ja ümberõppe korraldamine koolijuhtidele ja personalile.
7. Linnapoolse tähelepanu osutamine venekeelsete koolide eesti keele õpetajatele ja aineõpetajatele, kes saaks eestikeelset aineõpet venekeelses koolis läbi viia. Tähelepanu pööramine vajaliku kvalifikatsiooniga pedagoogide leidmisele, tagamaks kvaliteetne riigikeele õpe ja aineõpe eesti keeles.
13. Koolide projektitegevuse toetamine.

LKK Ida-Viru regiooni loodushariduse ja loodusteadlikkuse edendamise kava 2007 – 2011.

Eesmärk 4.

Loodusõppe tase on ühtlustunud ja kvaliteet tõusnud tänu süsteemsetele koolitustele;

Loodusharidusprogrammide sihtrühmana tulebki prioriteetseks lugeda üldhariduskoolide õpilased ja lasteaialapsed.

Muud arengukavad

Eesti Looduskaitse arengukava aastani 2035

Eesmärk E-4: Koolihariduses kaasaegsete loodusõppe meetodite rakendamine, sh üldhariduskoolide ja kutseõppeasutuste õppekavades sisalduvate loodusteemade sidumine praktilise loodusõppega, loodusajakirjade ja -teatmekirjanduse integreerimine loodusõppesse ning vastavate interaktiivsete meetodite ja programmide väljatöötamine või Eesti tingimustega kohandamine.

Eesmärk E-7: Süsteemse loodusharidusalase täienduskoolituse korraldamine lasteaia,

üldhariduskoolide, kutseõppeasutuste ja kõrgkoolide õpetajatele ning õppejõududele.

Eesmärk E-12: Muukeelsete elanikkonnagruppide loodusteadlikkuse tõstmine.

Oluline on tuua muukeelse elanikkonna infovälja(de)le Eesti põhine ja emakeelne loodusinfo, et tagada eestikeelselt infoväljalt väljajäänute teadlikkus olulistest Eesti loodusküsimustes. Luua võimalused Eesti looduse tutvustamiseks ja väärtustamiseks muukeelse elanikkonna ja uusimmigrantide seas ning kasutada kohaliku looduse tundmaõppimist nende paremaks integreerimiseks Eesti ühiskonda. Tagada Eesti kohta käiva loodusteabe tootmine muudes keeltes.

EV Säästvat arengut toetava hariduse (sh loodushariduse ja keskkonnahariduse) kontseptsiooni koostamine, Vahearuanne, Tartu-Tallinn 2005;

Eesmärk H-5: Tagada võimalused üldhariduskoolide ja kutseõppeasutuste õppekavades sisalduvate loodusteemade sidumiseks praktilise loodusõppega.

Eesmärk H-7: Süsteemse loodusharidusalase täienduskoolituse korraldamine lasteaias, üldhariduskoolide, kutseõppeasutuste ja kõrgkoolide õpetajatele ning õppejõududele

Eesmärk H-10: Tagada kaasaegsete interaktiivsete loodusõppe meetodite ja programmide väljatöötamine või Eesti tingimustega kohandamine ning nende rakendamine praktilises loodushariduses.

Eesmärk I-5: Tõsta muukeelsete elanikkonnagruppide loodusteadlikkust

Loodushariduse sihtrühmade hulgas on eriline tähelepanu kooliõpilastel, sest nende vanuses omandatakse põhilised arusaamad elust, sealhulgas üldine suhtumine loodusesse. Samuti pakub kooliprogramm võimalust anda lastele süsteemset ja ajakohast loodusharidust. Praegu on Eestis olukord, kus koolid mitmesugustel põhjustel (vahendite nappus, õpetajate oskused, regulatsioonide lastega väljaspool kooli viibimise kohta jmt) ei suuda täita õppekavas ette nähtud praktilise loodusetundmise õpetamise osa ja õpilaste üldine looduse- ning kodulootundmine on valdavalt väga nõrk. Probleemi lahendamiseks on võimalik näha ette detailsed meetmed keskkonnahariduse kontseptsiooni koostamisel, kuid esmased õppevahendid ning praktilise loodusõppe ja säästliku arengu alase õppe läbiviimiseks vajalike õppekäikude finantseerimine tuleb tagada esimesel võimalusel. Kaasaegsed tehnilised vahendid, aga ka uued meetodid pedagoogikas on loonud võimaluse oluliselt muuta senist õpetamise viisi. Kuivõrd need uued meetodid ja vahendid on ka atraktiivsemad kui senini peamiselt levinud auditoorne ja loenguvormis õpetamine (vormilt samane on ka üldhariduskoolides peamiselt levinud õpetamise viis). Interaktiivsed õpetamismeetodid sisaldavad ka arutelusid ja omandatud teadmiste süstematiseerimist, mis viivad teadmiste kinnistumisele ja sügavamale arusaamisele. Selliseid vahendeid tuleks kasutada nii lastele, noortele kui ka täiskasvanutele suunatud koolitustel, et jõuda keskkonnahoidlike hoiakuteni õpetust saanutel ning vähendada keskkonnakasutusega seotud konfliktide hulka ja teravust.

EV Keskkonnahariduse kontseptsioon

Eesmärgid

- Igal eagrupil on võimalus saada talle vajalikku keskkonnahariduslikku teavet ja kujundada säästva eluviisi kujunemiseks vajalikud oskused, hoiakud ja käitumisnormid;
- Keskkond ja säästev areng on kõikide haridustasandite kohustuslikuks komponendiks.

Põhimõtted

- Kogu kooli tegevus toetab keskkonna ja säästva arengu eesmärkide saavutamist.
- Loodus- ja ühiskonnateaduste, majanduse ja kultuuri integreeritud käsitlust õppeprotsessis toetab demokraatlik lähenemine, kasutatakse seostatud, tegevustele suunatud ja aktiivsust soodustavaid õppemeetodeid ja vorme.
- Lisaks teadmistele kujundatakse õpilaste erinevaid oskusi, väärtushinnanguid, motiveeritust ja aktiivsust.

4.7 Pedagoogide jt keskkonnateadlikkuse kujundajate koolitus ja täiendkoolitus

Kõikide haridustasemete pedagoogidel ja õppeasutuste juhtidel on võimalus osaleda säästva arengu alases täiendkoolituses.

Koolitus ja täiendkoolitus tagab õpetajate oskused siduda üldhariduskoolide või kutseõppeasutuste õppekavades sisalduvad teemad keskkonnaharidusega.

UNECE (ÜRO Euroopa Majanduskomisjon) säästvat arengut toetav haridusstrateegia

Strateegia üldeesmärk on julgustada UNECE liikmesriike arendama ESD-d (*education for sustainable development* - ESD) ja kaasama teda formaalharidussüsteemidesse, kõikidesse asjakohastesse õppeainetesse, mitteformaalsesse ja vabahariduslikku õppesse. Üldharidussüsteemiga seonduvad säästvat arengut toetava haridusstrateegia eesmärgid, mis aitavad saavutada üldeesmärki, on järgmised:

- edendada säästvat arengut formaalses, mitteformaalses ja vabahariduslikus õppes;
- kujundada pedagoogide pädevust säästva arengu temaatika lõimiseks õppesse;
- tagada ESD-alaste õppevahendite ja -materjalide kättesaadavus.

Tegevusvaldkonnad

Haridussektori töötajate pädevuse kujundamine eesmärgiga kaasata neid ESD-sse

Asjakohase juhendamise ja toetuse olemasoluks on vaja täiendada kõikide haridustasemete pedagoogide, juhtide ja otsustajate ESD-alaseid teadmisi. Niisiis on kõikidel formaal- ja mitteformaalhariduse tasemetel vaja suurendada kompetentsust.

ESD-alaste õppevahendite ja metoodiliste materjalide kättesaadavuse tagamine

On vaja välja töötada kõigi tasemete ESD-alaseid materjale nii üldainete, erihariduse kui ka enesetäiendamise valdkonnas ning kohandada neid kohalikele oludele ja

vajadustele.

Selle eesmärgi saavutamise põhitegevused on kõikide hariduse ja koolituse tasemete koolitajate, õppijate ja teadlaste jaoks eriti kohalike keelte õppimise meetodiliste materjalide väljatöötamine ja avaldamine; nii infovahetuse kui õppe eesmärkidel elektroonilise, audio-, video- ja multimeedia- ning näitvahendite väljatöötamine ja nende kasutuse ergutamine; elektroonilistele vahenditele ning ESD-alastele Interneti-ressurssidele ja infole ligipääsu lihtsustamine.

Läänemere Agenda 21 säästvat arengut toetava hariduse arendamise kava

(Agenda 21E)

3.3. Säästvat arengut toetava hariduse üldeesmärk

- Kõik inimesed peavad omama jätkusuutliku arengu toetamiseks vajalikud teadmised ja oskused, mis vastavad kaasaja nõudmistele ega kahjusta tulevaste põlvkondade samaväärseid võimalusi.
- Säästvat arengut toetav haridus peab tuginema majanduse, ühiskonna ja keskkonna arengu integreeritud käsitlusele.

3.3.2. Koolide eesmärk

- Igal õppuril peavad olema teadmised, oskused ja väärtushinnangud, mis võimaldavad tal olla aktiivne, demokraatlik ja vastutustundlik kodanik ning osaleda otsuste tegemisel nii üksikisikuna kui ka ühiskonna erinevatel tasanditel, nii kohalikul kui ka globaalsel tasandil, aidates kaasa jätkusuutliku ühiskonna kujundamisele. Selleks on vaja:

- et säästvat arengut toetav haridus oleks kooli igapäevase õppeprotsessi osa ja kogu koolielu alus;
- et õpetajad oleksid pädevad säästva arengu põhimõtteid oma õpetamistegevuses kasutama;
- sobivaid õppemeetodeid ja säästvat arengut soodustavat õpikeskkonda.

Pädevuse kujundamine haridussektoris

- Innustada haridussüsteemi töötajate pädevuse tõstmisele suunatud tegevusi, kaasa arvatud tegevused, mille raames toimub ametnike, koolijuhtide ja muu personali säästva arengu alase teadlikkuse tõstmine.
- Toetada Läänemere piirkonna õpetajate, teadlaste ja praktikute koostööd, et edendada säästva arengu alaseid teadmisi ja oskusi.
- Luua ja arendada haridusasutustes säästva arengu alaseid juhtimissüsteeme.

Õppematerjalid

- Innustada säästvat arengut toetava hariduse alaste trükiste, Interneti-põhiste ja muude õppematerjalide koostamist koolide jaoks.

LISA 2

Kohtla-Järve Keskkonnahariduskeskus

Spetsiaalselt keskkonnahariduse andmiseks loodud või kohandatud asutusi jaanuaris 2010 linnas ei tegutse. Kõigi tegutsevate haridusasutuste juurde kaasaegsete keskkonnahariduse andmiseks sobivate ruumide ja funktsioonide loomine ei ole majanduslikult võimalik ja otstarbekas. Mitteformaalse keskkonnahariduse andmine on toimunud linnas projektipõhiselt ning see on hetkel alarahastatud. Puudu on sobiva haridusliku taustaga kakskeelsetest õpetajatest-juhendajatest. Probleemiks on ka keskkonnahariduse metoodiliste õppevahendite nappus. Probleem on tõsisem just vene õppekeelega koolides, kuna mujal Eestis väljatöötatud õppematerjalid on valdavalt eestikeelsed ning nende kasutamine vene õppekeelega koolides on seetõttu raskendatud.

Kohtla-Järve linnas läbiviidava keskkonnahariduse edendamiseks ning keskkonnahariduslike tegevuste jätkusuutlikkuse tagamiseks tuleb luua Kohtla-Järve Keskkonnahariduskeskus (KJ KHK). Keskuse loomine peaks vältima senist keskkonnahariduslike tegevuste killustatust ja osalist dubleerimist kohalikul tasandil. Jaanuaris 2009.a läbiviidud keskkonnahariduskeskuse võimaliku asukoha analüüsi tulemusel soovitatakse keskuse tulevaseks asukohaks Järve linnaosas aadressil Spordi tn 2 paiknevat endist koolihoonet. Keskus rajatakse hoone kolmandal korrusel paiknevale ca 663 m² suurusele pinnale hoone osalise rekonstrueerimise kaudu.

Rajatav keskus peab olema varustatud kaasaegse sisseseadega. Keskuse õppekeskkond peab olema avatud, uuenduslik ja turvaline. Keskuse kaasaegne materiaalne varustus peab inspireerima ja motiveerima inimesi osalema keskkonnahariduslikes tegevustes, laiendades sel viisil keskkonnahariduses osalevate inimeste hulka. Linna territooriumil paikneva TTÜ Virumaa Kolledži kaasamine keskuses läbiviidavatesse tegevustesse looks soodsad eeldused keskkonnahariduse mitmekesistamiseks.

Keskuses tööle hakkav personal töötab välja ja rakendab erinevaid keskkonnahariduse õppekavasid ja programme pidades silmas kõiki võimalikke keskkonnahariduse sihtrühmi. Keskkonnahariduskeskuse rajamise ettevalmistavas etapis võetakse tööle projektijuht (eeldatavalt 2010.a neljas kvartal). Investeeringuprojekti eduka teostamise korral hakkab rajatavas keskuses eeldatavalt tööle 3 keskkonnaharidusliku pädevusega juhendajat-õpetajat, millele lisanduvad projektipõhiselt kaastud spetsialistid. Keskuse rajamise erinevate etappide kirjeldused koostatakse eraldi dokumentidena.